

İkinci Dünya Savaşı'ndaki Propaganda Savaşlarında Çizgi Filmin Rolü: Nazi Almanyası ve Amerika Birleşik Devletleri Üzerine İnceleme

Caner Çakı, Arş. Gör., İnönü Üniversitesi İletişim Fakültesi, İletişim Bilimleri Anabilim Dalı,
caner.caki@inonu.edu.tr, <http://orcid.org/0000-0002-1523-4649>.

Özet

2. Dünya Savaşı'nda çizgi filmler önemli bir propaganda aracı olarak hizmet görmüştür. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri, Nazi Almanyası ve Japon İmparatorluğu'na karşı propaganda amaçlı oluşturduğu çizgi filmler ile savaşta Amerikan kamuoyunun desteğini almaya çalışmıştır. ABD, 1944 yılında gerçekleştirilmesi planlanan Normandiya Çıkarması öncesinde de Amerikan halkından askeri seferberlik için maddi destek alabilmek amacıyla 43'ün Ruhu (The Spirit of '43) adlı propaganda çizgi filmini yayınlamıştı. Naziler de Fransa üzerinden beklenen çıkarma hareketi öncesinde 43'ün Ruhu'na karşı propaganda amaçlı Nimbus Libéré adlı çizgi filmi çekmişti. Böylece Naziler çekilen çizgi film ile Vichy Fransası'nda ABD karşıtı destek bulmayı amaçlamaktaydı. Bu çalışmada 1943 ABD yapımı 43'ün Ruhu ve 1944 Alman yapımı Nimbus Libéré isimli iki propaganda çizgi filmi nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan göstergebilimsel analiz yöntemi ışığında ele alınmıştır. Çizgi filmlerin propaganda amaçlı kullanımları Fransız Antropolog Claude Lévi-Strauss'un göstergebilimsel analiz yöntemi ışığında incelenmiştir. Ayrıca çalışma kapsamında Strauss'un göstergebilim anlayışında, her iki ülke tarafından da inşa edilmeye çalışılan propaganda mitleri de açıklanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın sonucunda çizgi filmlerin her iki ülke tarafından da nefret söylemi inşasında propaganda amaçlı kullanıldığı ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çizgi Film, Propaganda, Nazi Almanyası, ABD, Walt Disney

The Role of the Cartoons in The Propaganda Wars in The Second World War: An Examination on Nazi Germany and The United States of America

Abstract

Cartoons served as an important propaganda tool in World War II. Especially, the United States of America tried to get the support of the American public for war via propaganda cartoons against Nazi Germany and the Japanese Empire. The USA published a propaganda cartoon called The Spirit Of '43 in order to obtain financial support for the military mobilization from the American people before The Invasion of Normandy in 1944. The Nazis also made a cartoon called Nimbus Libéré, which was intended to spread propaganda against The Spirit Of '43 before the expected attack via France. Thus, the Nazis aimed to find anti-US support in Vichy France with the film. In this study, the 1943 US-made The Spirit Of '43 and the 1944 German-made Nimbus Libéré were discussed in the light of the semiotic method analysis, which is in the qualitative research methods. The use of cartoons for propaganda purposes was examined in the light of French Anthropologist Claude Lévi-Strauss' semiotic analysis. In addition, it was tried to explain the propagandistic myths which were tried to be constructed by both countries in the scope of the study. As a result of the study, the cartoons were used by both countries for propaganda purposes in the hate speech.

Keywords: Cartoon, Propaganda, Nazi Germany, USA, Walt Disney

Extended Summary

The Second World War witnessed the greatest propaganda war in world history. Both the Axis States and the Allied Powers mobilized all mass media tools for propaganda activities in the war. Cartoons produced for entertainment in this process were also started to be used for propaganda purposes in the war. Especially in the United States, many propaganda cartoons were produced against Nazi Germany. In World War II, cartoon characters such as Donald Duck, Mick Mouse, Popeye in the US cartoons began to fight against the Nazis, ending conflicts between them. In cartoons, the US wanted to obtain support from American public opinion for the military spending by building hate speech against the Nazis. In particular, in the summer of 1944, The Spirit of '43, in which Donald Duck, the popular cartoon character of the United States was used, was produced in order to obtain public support for the removal of Nazi Germany from France in Normandy Offensive. After the success of cartoon of USA, the Nazis produced an anti-US cartoon named Nimbus Libéré in Vichy France against US propaganda. In this study, both the US-made The Spirit of '43 and the German-made Nimbus Libéré cartoons produced for the purpose of propaganda were analyzed by the semiotic method of French Anthropologist Claude Lévi-Strauss. Especially Nimbus Libéré, produced by the Nazis for propaganda purposes, was explained in detail in the scope of the study. How the cartoons were used by Allied Powers and the Axis Powers for propaganda purposes in the Second World War was examined through two cartoons that were determined within the scope of the study. Thus, it is aimed to explain the role of cartoons in propaganda activities during the war. Especially, Nimbus Libéré, made by Nazi Germany, against the US made The Spirit of '43 was tried to explain how it was built for propaganda purposes in the scope of the study.

That the study is unique in the field, gives information about the propaganda activities in World War II, explains the role of cartoons in the propaganda activities during the war, has become important. All cartoons made by the Allied Powers and the Axis Powers in World War II constitute the universe of study. However, the US-made cartoon The Spirit of '43 and Nazi Germany's Nimbus Libéré, were examined as a sample due to the difficulty in reaching all cartoons,

The main limitation of the study is that the study was analyzed through only two cartoons, the findings obtained were generalized for all propaganda cartoons in the Second World War. On the other hand, the analysis of cartoons only within the frame of Strauss' semiotics concept constitutes another important limitation of the study.

In the scope of the study, the following questions were tried to be answered;

- What aspects of the Nazis were criticized in cartoons made by the US in the Second World War?
- What kind of counter propaganda against the US was built in cartoons made by Nazi Germany in World War II?
- Which propaganda myths were tried to build in cartoons used in World War II?

The cartoons were studied using semiotic analysis method in qualitative research methods. The semiotics is a science that examines the meanings made via signs. The main purpose of semiotics is to reveal the meanings of all the signs that have meanings.

In study, it was reached the conclusion via both cartoons examined that the parts tried to construct hate speech visually or verbally against each other. The United States tried to build a hate speech against the Nazis, showing the Nazis as a dangerous enemy that threatens democracy. The Nazis, on the other hand, propagated the hate speech through the propaganda that the Allied Powers acted with the Jews together and led to the death of the French people.

While USA supported the the necessity of the planned Normandy Offensive through the positive and negative antagonisms, The Nazi campaign carried out to the French people the propaganda regarding that the offensive would bring about only death and destruction.

In the scope of the study, it was tried to show how and in which direction cartoon films were used for propaganda in World War II. The study is important in that it is the first in the field. It is thought that future studies will provide important contributions when they examine the role of cartoons in the propaganda discipline through current examples.

Giriş

2. Dünya Savaşı'nda dünya tarihindeki en büyük propaganda savaşına tanıklık edilmiştir. Gerek Mihver Devletleri, gerekse Müttefik Devletleri savaşta tüm kitle iletişim araçlarını propaganda faaliyetleri için seferber etmiştir. Bu süreçte eğlence amacıyla üretilen çizgi filmler de savaşta propaganda amaçlı kullanılmaya başlanmıştır. Özellikle Amerika Birleşik Devletleri'nde Nazi Almanyası'na karşı pek çok propaganda amaçlı çizgi film üretilmiştir. 2. Dünya Savaşı'nda ABD'nin çizgi filmlerinde Donald Duck, Mick Mouse, Popeye (Temel Reis) gibi çizgi film karakterleri birbirleri arasında sürdürdükleri çatışmalara son vererek, Nazilere karşı savaşmaya başlamıştır. Çizgi filmlerde ABD, Amerikan kamuoyunda Nazilere karşı nefret söylemi inşa ederek, halktan askeri harcamalarda destek alma yoluna gitmiştir. Özellikle 1944 yılının yaz aylarında Nazi Almanyası'na karşı Fransa'nın Normandiya sahillerinden planlanan çıkarma harekatı için, halkın desteğini almak amacıyla 1943 yılında ABD'nin sevilen çizgi film karakteri Donald Duck'ın kullanıldığı 43'ün Ruhu (The Spirit of '43) adlı çizgi filmi üretilmiştir. Çizgi filmin ABD'deki başarısı üzerine Naziler, ABD propagandasına karşı Vichy Fransı'nda Nimbus Libéré isimli ABD karşıtı çizgi filmi yayınlamıştır. Bu çalışmada hem ABD yapımı 43'ün Ruhu isimli çizgi film, hem de bu çizgi filme karşı propaganda amaçlı yapılan Alman yapımı *Nimbus Libéré* çizgi filmi Fransız Antropolog Claude Lévi-Strauss'un göstergebilimsel yöntemi ile analiz edilmiştir. Özellikle Nazilerin karşı propaganda amaçlı ürettiği *Nimbus Libéré* çalışma kapsamında detaylı olarak açıklanmıştır.

Son yıllarda Türkiye'de Nazi Almanyası'nı, Nazizm ideolojisini ve Nazi Almanyası lideri Adolf Hitler'i inceleyen alanda önemli çalışmaların yapıldığı görülmektedir. Bunlar içerisinde; Çakı (2018a), "Mitinglerin Propagandadaki Rolü: Nürnberg Mitingleri'ne Ait Fotoğrafların Göstergebilimsel Analizi" adlı çalışmada Nürnberg Mitingleri özelinde Nazi Almanyası döneminde, propaganda amaçlı mitinglerin nasıl kullanıldığı çalışma kapsamında belirlenen fotoğraflar üzerinde incelenmiştir. Elde edilen bulgular ışığında mitinglerde kitleler gözünde Hitler'in kült lider olarak inşa edilmeye çalışıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çakı (2018), "Nazi Almanyası Etkisindeki İtalyan Sosyal Cumhuriyeti'nin Propaganda Posterleri Üzerine İnceleme" adlı çalışmada Nazi propagandasının İtalya'da kurulan Faşist İtalyan Sosyal Cumhuriyeti üzerinde nasıl bir etkiye sahip olduğunu ele almıştır. Çalışma sonucunda İtalyan Sosyal Cumhuriyeti'nde Müttefik Devletleri'nin "yağmacı", "katliamcı" gibi olumsuz metaforlar üzerinden sunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Erol (2017), "Hitler Dönemi Eğitim Yapısındaki Otokrasinin Eleştirisi: Die Welle Filmi Üzerine Göstergebilimsel İnceleme" adlı çalışmada Nazi Almanyası'ndaki eğitim yapısı Almanya yapımı Die Welle filmi özelinde incelenmiştir. Çalışma sonucunda filmde Nazi Almanyası'ndaki eğitim yapısının ağır bir şekilde eleştiriye maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çakı vd. (2018), "Horst-Wessel Propaganda Marşı Üzerinden Nazizm İdeolojisinin İnşası" adlı çalışmasında Horst Wessel propaganda marşı üzerinden Almanya'da Nazizm ideolojisinin nasıl inşa edildiği incelenmiştir. Elde edilen bulgularda, marşta Komünizm ideolojisi ile ilgili olumsuz, Nazizm ideolojisi ilgili ise olumlu mitlerin inşa edilerek, kitlelerin Nazizm'e yönelmesi amaçlandığı sonucuna ulaşılmıştır.

Çakı vd. (2017), "Türk Sinemasında Nazizm İdeolojisi: Kırmılı Filmi ve Göstergebilimsel Analizi" adlı çalışmada, Türk sinemasında Nazizm ideolojisinin nasıl sunulduğunu Kırmılı adlı film özelinde ele almıştır. Çalışma sonucunda, Nazizm ideolojisinin Türk sinemasında ağır bir şekilde eleştiriye maruz kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Tanyeri Mazıcı ve Çakı (2018), “Adolf Hitler’in Korku Çekiciliği Bağlamında Kamu Spotu Reklamlarında Kullanımı” adlı çalışmada ise Hitler’in korku çekiciliği bağlamında günümüzde çekilen kamu spotu reklamlarında ne yönde sunulduğu ortaya konulmaya çalışılmıştır. Elde edilen bulgular ışığında Hitler’in kamu spotu reklamlarında “korku”, “ölüm”, “tehdit” vb. olumsuz metaforlar üzerinden izleyicilere sunulduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Çakı ve Gülada (2018), “Vichy Fransası’nda İşgal Propagandası” adlı çalışmada Nazi Almanyası tarafından kurulan Vichy Fransası’nda işgal propagandası kavramını incelemiştir. Çalışma sonucunda, Vichy propagandasında Naziler dost ve müttefik olarak aktarılırken, Müttefik Devletleri’ne karşı nefret söylemi inşa edildiği ortaya çıkarılmıştır.

Çalışma kapsamında yapılan literatür taramasında 2. Dünya Savaşı’nda çizgi filmlerin propaganda amaçlı kullanımlarını inceleyen alanda herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu açıdan alanda ilk olması nedeniyle, çalışmanın propaganda disiplini içerisinde önemli bir boşluğu dolduracağı düşünülmektedir.

1. Normandiya Çıkartması’na Giden Sürece Genel Bakış

Fransa, 1940 yılının Haziran ayında Nazi Almanyası tarafından işgal edilmişti. Fransızlar, Naziler ile imzaladıkları teslimiyet anlaşması gereği Fransa’nın kuzeyini işgal bölgesi olarak Alman yönetimine bırakmıştı (Caplan, 2017, s.209). Fransa’nın güneyinde de Nazilerin güdümünde Fransız General Philippe Pétain liderliğinde Vichy Fransası adında bir devlet kurulmuştu. Böylece, Naziler Fransa’nın tümünü denetimleri altına almıştı (Eberle ve Uhl, 2017, s.588). Naziler, Fransa’yı ele geçirdikten sonra 1941 yılının Haziran ayında Sovyetler Birliği’ne karşı Barbarossa Harekati’na girişti. 1941 yılının Aralık ayında da Nazi Almanyası, ABD’ye savaş ilan etti. Tüm bu süreçte yaşananlar, Nazi Almanyası’nın ABD, SSCB ve İngiltere’nin ortak çıkarlar altında bir araya gelmesine yol açtı (Kissenger, 2010, s.400-401). Müttefik Devletleri, Nazilerin Avrupa’dan çıkarılması ve Hitler rejiminin mümkün olan en kısa sürede Almanya’da uzaklaştırılması ortak kararını aldı.

1943 yılında savaş Almanların aleyhine dönmeye başlamıştı. Nazi Almanyası, Doğu Cephesi’nde Sovyetler Birliği’ne karşı Stalingrad ve Kursk Muharebeleri’nde ağır yenilgiler almıştı. Kuzey Afrika’da Alman kuvvetleri bozguna uğrayarak İtalya’ya çekilmişti. Aynı dönemde İtalya’nın saf değiştirerek Müttefik Devletleri’nin yanında savaşa katılmasıyla birlikte Naziler Avrupa kıtasının doğusu ve güneyinden kuşatma altına alınmış oldu. Bu süreçte Müttefik Devletleri, Nazi Almanyası’nı Fransa’dan da çıkarmak için Fransa’nın Normandiya Sahilleri’nden büyük bir çıkarma harekati yapmaya karar vermişti. ABD öncülüğünde Müttefik Devletleri Fransa’nın batısında çıkarma yaparken, aynı anda Sovyetler Birliği’nin de Doğu Cephesi’nden Nazi Almanyası’na karşı genel bir taarruza geçmesi planlandı (Hart, 2015, s.657). Müttefik Devletleri, Normandiya Sahilleri’nden gerçekleştirilmesi planlanan saldırı için yoğun bir hazırlığa girişmişti.

ABD, çıkarma harekati için ülkenin tüm kaynaklarını silah üretimi için seferber etti. Çıkarma harekatinde ABD, Amerikan kamuoyundan destek alabilmek için de yoğun bir propaganda faaliyetine girişti. ABD’nin propaganda faaliyetlerinin bir diğer hedefi de Fransa’da Nazilere karşı savaşan partizanlardı. Müttefik Devletleri, Fransa’da Nazilere karşı savaşan her türlü yapılanmaya destek vermedeydi. Özellikle, Vichy Fransası’na karşı Özgür Fransız Ordusu adında bir yapılanmaya giden Fransız General Charles de Gaulle, Müttefik Devletleri tarafından doğrudan destek almaktaydı (Kershaw, 2009, s.345-347).

Nazi Almanyası, Müttefikler tarafından beklenen çıkarma harekati öncesinde Fransa’daki denetimlerini sıklaştırmıştı. 1942 yılında Fransa’nın işgal edilmemiş bölümü olan Vichy Fransası da Naziler tarafından işgal edildi. Ülke içinde Nazilere karşı silahlı direnişe giren partizanlar ve onlara yardım edenler Naziler tarafından ağır şekilde cezalandırılmaya başlandı. Fransa’nın tamamında Müttefik Devletleri’nin radyo yayınlarının dinlenmesi yasaklandı. Ayrıca, Naziler ülke çapında Müttefik Devletleri’ne ve Yahudilere karşı yoğun bir karşı propaganda faaliyetine girişti. Bunun için Fransız Haber Ajansı Nazilerin denetiminde hareket etmekteydi (Öymen, 2014, s.252). Nazilerin propagandası za-

man içerisinde meyvesini verdi ve Nazi Almanyası'na destek veren Fransız gönüllerden oluşan 33. SS Waffen Grenadier Tümeni (Charlemagne) teşkil edildi (McNab, 2015, s.256-259). Tümen, Nazi Almanyası'nın teslim olduğu 1945 yılının Mayıs ayına kadar faaliyetini sürdürdü.

1944 yılının Haziran ayında Müttefik Devletleri, Normandiya Sahilleri'nden beklenen çıkarma harekâtına başladı (Gilbert, 2011, s.918-919). Çıkarma Harekâtı esnasında da ülkede yoğun bir propaganda savaşı sürmeye devam etti. 1944 yılının Ağustos ayında Naziler, Fransa'daki tüm cephelerde Müttefiklere yenildi (Macksey, 2012, s.219). Fransa'da ele geçirilen Nazilerin yanında Naziler ile savaş döneminde iş birliği içinde olan Fransızlar da Müttefiklerce tutulandı (Mazower, 2014, s.610-611).

2. İkinci Dünya Savaşı'nda Walt Disney Çizgi Filmleri'nin Propaganda Amaçlı Kullanımı

Propaganda, belirli bir düşünce, fikir veya ideolojinin kitle iletişim araçları yoluyla kitlelere aktarılması ve kitlelerin istenilen yönde ikna edilmesini amaçlayan kaynaktan alıcıya tek yönlü bir iletişim türüdür (Karaca ve Çakı, 2018, s.14). Propaganda kavramı insanlık tarihi eski olmakla birlikte en etkili kullanıldığı dönem 20.yüzyıl olmuştur. Özellikle, kitle iletişim araçlarında yaşanan gelişmeler ve Nazizm, Faşizm, Komünizm gibi farklı ideolojilerin birbirleri arasında yaşanan üstünlük mücadeleleri nedeniyle propaganda 2. Dünya Savaşı'nda hiç olmadığı kadar etkili bir şekilde kullanılmıştır. 2. Dünya Savaşı'nda propaganda faaliyetlerinin daha bilimsel bir planlanma çerçevesinde yürütüldüğü bilinmektedir. Gerçekleştirilecek olan propaganda çalışmalarında, psikologlar hedef kitleye göre belirli kültürel ve sosyal faktörleri göz önünde bulundurarak en etkili yöntemleri tasarlamaya çalışmıştır (Jowett & O'donnell, 2014, s.252). Bu amaçla kitleler üzerinde en fazla etki bırakan propaganda işlevlerinin savaşta kullanılması amaçlanmıştır. Bunlardan biri olan, propagandanın "rakibi gülünç duruma düşürme" işlevi 2. Dünya Savaşı'nda etkili bir şekilde kullanılmıştır. Savaşta gerek Mihver Devletleri gerekse Müttefik Devletleri birbirlerine karşı mizahi öğeler kullanarak kitleleri etkileme yoluna gitmiştir. Özellikle, 2. Dünya Savaşı'nda Müttefik Devletleri, Nazileri gülünç duruma düşürerek yoğun bir itibarsızlaştırma propagandasına yönelmiştir (Domenach, 2003, s.82). Bu amaçla, Müttefik Devletleri gazete, dergi, sinema gibi dönemin önde gelen kitle iletişim araçlarını mizah odaklı propaganda faaliyeti oluşturmak amacıyla kullanmıştır.

ABD'nin 2. Dünya Savaşı'na dahil olduğu 1941 yılının Mayıs ayından itibaren Amerikan sineması Mihver Devletleri'ne karşı propaganda aracı olarak kullanılmaya başlanmıştı. Hollywood, özellikle Nazi Almanyası lideri Adolf Hitler'e yönelik olumsuz propaganda içine girmişti. Nazi Almanyası Propaganda Bakanı Dr. Joseph Goebbels de sinemanın kitleler üzerindeki propaganda etkisinin bilincinde olduğundan, sinema sektöründe ABD'ye karşı propaganda yarışına girildi. Bu amaçla, Amerikan sinemasına karşı Müttefik Devletleri'ni eleştiren sinema filmleri çekilmeye başlandı. Buna karşın yapılan tüm çabalara rağmen Naziler, film sektöründe ABD'nin elde ettiği başarıyı yakalayamadı (Akarcılı, 2003, s.253). Savaşın son günlerine kadar Hollywood, propaganda sinemasında üstünlüğünü korumayı başardı.

ABD, savaş döneminde çizgi filmleri sinema filmleri gibi propaganda amaçlı kullanmaya başlamıştı. Bu amaçla Amerikan Walt Disney'in Donald Duck, Mick Mouse, Temel Reis vb. çizgi film karakterleri, ülkelerini düşmana karşı savunan ABD askerleri haline getirilmişti. Çizgi filmlerde, Walt Disney karakterlerinin yegane düşmanı olarak Nazi Almanyası Devlet Başkanı Adolf Hitler ve Faşist İtalya lideri Benito Mussolini gösterilmişti. Walt Disney karakterleri, Hitler ve Mussolini'ye karşı amansız bir mücadele içine girmekteydi. Bu süreçte Propaganda amaçlı yapılan çizgi filmlerde iki temel amacın ön plana çıktığı görülmekteydi. Birincisi Amerikan kamuoyunda Mihver Devletleri'ni gülünç duruma düşürüp itibarsızlaştırmak ve aynı zamanda onlara karşı nefret söylemi oluşturmaktı. İkincisi ise Amerikan toplumunu savaşa yönelik maddi ve manevi olarak seferber etmeye çalışmaktı (Jones, 1988, s.723). Örneğin, çizgi filmlerde Amerikan halkının Amerikan ordusu için tasarrufta bulunması istenmekte veya Amerikan ordusuna asker olarak katılmaları özendirilmekteydi.

Walt Disney çizgi filmlerinin propaganda amaçlı kullanımında, ABD hükümetinden önemli ölçüde destek almıştı. Nitekim, çizgi filmler, Amerikan kamuoyunun ABD yönetiminin istediği yönde hareket etmesinde önemli bir rol üstlenmekteydi (Raiti, 2007, s.166). Bu aşamda, 2. Dünya Savaşı'nda pro-

paganda amaçlı çekilen Walt Disney çizgi filmleri üç ana kategoride sınıflandırılabilir: tarımsal üretimi konu alan çizgi filmler, milli seferberlik çizgi filmleri ve psikolojik içerikli çizgi filmler. Tarımsal üretimi konu alan çizgi filmler, ülke içerisindeki tarımsal üretimin önemini vurgulamak amacıyla çekilmekteydi. Milli seferberliği konu alan çizgi filmlerde, vergilerin ödenmesine ve kaynakların bilinçli kullanılmasına vurgu yapmaktaydı. Psikolojik çizgi filmler de, Amerikan ve Alman halkının savaşta ruh hali hakkında bilgi veren çizgi filmlerdi. Her üç kategoride de, Amerikan savaş çabalarını desteklemeyi amaçlayan eğitici bilgilere yer verilmekteydi. Bu süreçte, Walt Disney çizgi film karakterleri, propaganda içeriklerini kitlelere eğlence yoluyla ulaştırmaktaydı (Leskosky, 2010, s.41).

3. Yöntem

3.1. Çalışmanın Amacı

2. Dünya Savaşı'nda çizgi filmlerin propaganda amaçlı Müttefik Devletleri ve Mihver Devletleri tarafından nasıl kullanıldığı çalışma kapsamında belirlenen iki çizgi film üzerinden incelenmiştir. Böylece savaş dönemlerinde çizgi filmlerin propaganda faaliyetlerindeki rolünün ortaya konulması amaçlanmaktadır. Özellikle çalışma kapsamında, ABD'nin 43'ün Ruhadlı çizgi filmine karşı Nazi Almanyası'nın çektiği Nimbus Libéré adlı çizgi filmin karşı propaganda amaçlı nasıl inşa edildiği açıklanmaya çalışılmaktadır.

3.2. Çalışmanın Önemi

Çalışma,

- 2. Dünya Savaşı'ndaki propaganda faaliyetleri hakkında bilgi vermesi,
- Savaş dönemlerindeki propaganda faaliyetlerinde çizgi filmlerin rolünü ortaya koyması,
- Alanda özgün olması bakımından önem taşımaktadır.

3.3. Çalışmanın Evreni ve Örneklemi

2. Dünya Savaşı'nda Müttefik Devletleri ve Mihver Devletleri tarafından çekilen tüm çizgi filmler çalışmanın evrenini oluşturmaktadır. Buna karşın tüm çizgi filmlere ulaşmadaki güçlükten dolayı ABD yapımı 43'ün Ruhu adlı çizgi filmi (Listverse, 2018a) ve Nazi Almanyası'nın Nimbus Libéré adlı çizgi filmi (Listverse, 2018b) amaçlı örneklem metoduyla çalışma kapsamında örneklem olarak belirlenerek incelenmiştir. 43'ün Ruhu, 2. Dünya Savaşı'nda ABD'de büyük ilgi görmüş ve hemen ardından Naziler tarafından karşı propaganda amaçlı Nimbus Libéré adlı çizgi film üretilmiştir. Savaş döneminde Nazi Almanyası tarafından çekilen propaganda amaçlı çizgi filmlerinin sayısı oldukça sınırlıdır. Nitekim, Nazi Almanyası tarafından çekilen propaganda amaçlı çizgi filmler incelendiğinde doğrudan ABD'yi ve Müttefik Devletleri hedef alan çizgi filmin Nimbus Libéré olduğu görülmüştür. Bu açıdan çalışmanın iki çizgi film özelinde gerçekleştirilmesi kararlaştırılmıştır.

3.4. Çalışmanın Sınırlılıkları

Çalışmanın yalnızca iki çizgi film üzerinden ele alınması ve elde edilen bulgular ışığında 2. Dünya Savaşı'nda çekilen propaganda amaçlı çizgi filmler hakkında genellemelerde bulunulması çalışmanın temel sınırlılığını meydana getirmektedir. Diğer yandan çalışma kapsamında çizgi filmlerin yalnızca Strauss'un göstergibilim anlayışı çerçevesinde ele alınması da çalışmanın bir diğer önemli sınırlılığını teşkil etmektedir.

3.5. Çalışmanın Soruları

Çalışma kapsamında aşağıdaki sorulara yanıt aranmaya çalışılmıştır;

- 2. Dünya Savaşı'nda ABD'nin çektiği çizgi filmlerde, Naziler hangi yönleri ile eleştirilmektedir?
- 2. Dünya Savaşı'nda Nazi Almanyası'nın çektiği çizgi filmlerde, ABD'ye yönelik nasıl bir karşı propaganda inşa edilmiştir?
- 2. Dünya Savaşı'nda kullanılan çizgi filmlerde hangi propaganda mitleri inşa edilmeye çalışılmaktadır?

3. 6. Çalışmanın Yöntemi

Çalışma kapsamında çizgi filmler, nitel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan göstergebilimsel analiz metodu kullanılarak incelenmiştir. Göstergebilim, göstergeler yoluyla oluşan anlamı inceleyen bir bilim dalıdır. Göstergebilimin temel amacı anlam taşıyan tüm göstergelerin vermek istedikleri anlamları ortaya çıkarmaktır. Diğer yandan göstergebilim, göstergenin kullanıcılarıyla olan ilişkisini de ortaya çıkarmaya çalışmaktadır (Sığırcı, 2016, s.10-11). Çizgi filmler, Fransız Antropolog Claude Lévi-Strauss'un göstergebilimsel analiz yöntemine kattığı "Karşıtlıklar Modeli" üzerinden ele alınmıştır. Bu çalışmada, 2. Dünya Savaşı'nda çizgi filmler üzerinden inşa edilmek istenen propaganda mitleri, Lévi-Strauss'un ikili karşıtlıklar yapısından ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın temel amacı; Lévi-Strauss'un göstergebilimsel anlayışını ortaya koymaktan ziyade, 2. Dünya Savaşı'nda verilmek istenen propaganda mesajlarının analizidir. Bu açıdan, çalışmada yalnızca Lévi-Strauss'un iki karşıtlık yapısı hakkında bilgi verilmektedir.

Lévi-Strauss'a göre, kültürel biçimler, ikili karşıtlık diye adlandırılan karşıt dilsel niteliklerin birleşimini içermektedir (Tekinalp ve Uzun, 2013, s.145). Yine Lévi-Strauss'a göre mit kavramı kültürler içerisinde oluşturulan öykülerden meydana gelmektedir. Mitler, kültürler için önemli olan ikili karşıtlıklardan oluşmaktadır (Fiske, 2017, s.231). Lévi-Strauss, mit kavramının olayın yalnızca bir parçası üzerinden değerlendirilmemesi gerektiğini vurgulamaktadır. Lévi-Strauss'a göre mit bir bütün olarak ele alınmalı ve mitin anlamının olayın sekansları içerisinde değil, deyim yerindeyse, olaylar destesiyle nakledildiği keşfedilmelidir (2013, s.64). İkili karşıtlık, en basit tanımıyla evreni oluşturan birbiriyle bağlantılı olan iki kategori sistemini ifade etmektedir. İkili karşıtlık kavramında her şey A ve B kategorisi olarak iki yapıdan oluşmaktadır. Mutlak bir kategori olarak A tek başına var olamaz; var olabilmesi için B karşıt yapısının mevcut olması gerekir. Örneğin, karanlık kavramının karşıtı aydınlıktır. İnsanlar karanlığı, aydınlık olduğu için bilir (Fiske, 2017, s.222-223). Böylece, ikili karşıtlık dilsel birimler arasındaki mevcut ilişkiyi iki ögeli karşıtlıklara indirgemiş olur (Rifat, 2013, s.120). Lévi-Strauss'a göre, kültürler arası farklılaşmanın da temelinde ikili karşıtlıklar yatmaktadır. Bir kültür, kendi gibi yaşama-yan, kendi kullandığı teknolojiye sahip olmayan ve hatta kendisi gibi düşünmeyen diğer kültürleri karşıt olarak değerlendirebilmektedir. Böylece, medeni-ilkel, gelişmiş-gelişmemiş, uygar-yabani gibi karşıt kavramlar oluşturabilmektedir (2016, s.26-27).

Çalışmada propaganda amaçlı kullanılan çizgi filmlerdeki metafor ve metonimi kavramları da açıklanmaya çalışılmıştır. Metafor, bir sözcüğün herkes tarafından kabul edilen anlamının yerine onun değişik anlamlı başka bir sözcük yerine kullanılmasıdır. Metonimi ise, birbirleri ile az veya çok bağlantısı olan iki kavramdan birinin diğeri yerine ifade edilmesidir (Guiraud, 2016, s.146). Örneğin, kuru kafanın ölümü çağrıştırması metafor kavramını, polisi temsil etmek için düdük, cop vb. göstergelerin kullanılması da metonimi kavramını ifade etmektedir (Arpa, 2018, s.109).

4. Analiz

4.1. "43'ün Ruhü" Çizgi Filminin Göstergebilimsel Analizi

ABD, 1944 yılının yaz ayında gerçekleştirilmesi planlanan Normandiya Çıkarması öncesinde Amerikan halkından destek alabilmek için propaganda amaçlı 43'ün Ruhü isimli çizgi filmi üretmiştir. Çizgi filmde ana karakter olarak Walt Disney karakterlerinden Donald Duck kullanılmıştır. Duck, maaşını yeni almıştır. Elindeki paraları sayarken kafasında iki şey belirir; harcamak ve tasarruf. Duck parayı ne yapacağı konusunda emin olamaz. Bu arada birden karşısında "müsriflik" adında biri belirir. Müsriflik, kendisinin bu parayla eğlenmesi gerektiğini savunur. Yine bu süre zarfında "tutum" adında başka birisi belirir. Tutum ise Duck'ın parayı ülkesi için biriktirmesi gerektiğini vurgular. Tutum, Amerikan askerlerinin ABD için Nazilere karşı savaştığını ve ABD'nin bu paraya ihtiyaç duyduğunu söyler. Duck, iki kişinin söylediklerini düşünür. Çizgi filmde "müsriflik" Nazizm ideolojisinin temsili olan gamalı haç ile temsil edilirken (Resim 1), "tutum" ABD bayrağı ile temsil edilmiştir (Resim 3). Duck en sonunda "tutum"un yanında olur ve "müsriflik"e karşı gelir. Duck'ın "müsriflik" ile mücadelesi sonrasında "müsriflik" ortadan kaybolur. "Müsriflik"in ortadan kaybolması ile birlikte, gamalı haç sembolü, "V" zafer işareti haline gelir.

Resim 1

Resim 2

Resim 3

Duck, maaşını olduğu gibi bankaya yatırır (Resim 4). Duck'ın bankaya parasını yatırmamasından sonra paranın nerede kullanıldığını anlatan bir ses ortaya çıkar. Ses, ilk olarak Nazileri ve Mihver Devletleri'ni ağır bir şekilde eleştirir. Ardından, ABD vatandaşlarının birikimlerinin ağır sanayiye aktarıldığını ve sürekli olarak Nazilere karşı silah ve cephane üretimi için harcadığı üzerinde durur (Resim 5). Nazilere karşı verilen savaşta ABD'nin, Amerikan vatandaşlarının yatırımlarına ihtiyaç duyulduğu anlatılır. Yatırımlar ile güçlenen ABD'nin Mihver Devletleri'nin gemilerini batırdığı, uçaklarını düşürdüğü ve tanklarını da yok ettiği gösterilir (Resim 6). Çizgi filmde Nazilere ait silahlar, makinelerden oluşmuş canavarlar olarak temsil edilmiştir. Görsel göstergelerde, ABD ordusunun Nazilerden oluşan canavarlar ile savaştığı gösterilmektedir.

Resim 4

Resim 5

Resim 6

43'ün Ruhü, ABD'nin Nazileri doğrudan propaganda amaçlı hedef alan çizgi filmlerden biridir. ABD, çizgi filmde Nazizm karşıtı bir kamuoyu oluşturmaya çalışmaktadır. Çizgi filmde iki karşıt grup yer almaktadır; ABD ve Nazi Almanyası. ABD, barış, düzen, güvenlik vb. tüm olumlu metaforlar üzerinden sunulurken; Naziler müsriflik, kaos ve savaş gibi olumsuz metaforlar üzerinden temsil edilmektedir. Çizgi filmde, Amerikan halkının ülkeleri için tasarrufa yönelmeleri gerektiği vurgulanırken, Nimbus Libéré olduğu gibi ikili karşıtlıklardan yararlandıkları görülmüştür. Bir tarafta vatan sevgisini savunan "tutum", diğer tarafta ise kişisel istek ve zevklerin peşinden giden "müsriflik" bulunmaktadır. Müsriflik, çizgi filmde görsel kodlar içerisinde, olumsuz metaforlar içerisinde belirtilen Nazilerin temsilcisi olarak sunulmaktadır. "Müsriflik", çizgi filmdeki görsel kodlarda genç, tecrübesiz ve eğlence düşkünü olarak yansıtılmaktadır. "Tutum" ise çizgi film içerisindeki sunum kodlarında ABD'nin temsili olarak yer almaktadır. "Tutum", "müsriflik" in karşıtı olarak olgun, tecrübeli ve makul kararlar alan biri olarak sunulmaktadır. ABD halkının maaşlarını eğlence için harcamalarının Nazilere hizmet etmekle aynı anlama geldiği propaganda miti çizgi filmde inşa edilmeye çalışılmaktadır. ABD ordusu, "kahraman" ve "kurtarıcı" metaforları üzerinden temsil edilirken; canavar şeklindeki sunum kodları içerisinde yansıtılan Nazi Ordusu da "ölüm" ve tehlike" metaforları ile temsil edilmektedir.

Duck, ABD halkının bir metonimi (temsili) olarak çizgi filmde yansıtılmıştır. Bu açıdan Duck'ın gerçekleştirdiği tüm eylemler, ABD halkının temsili olarak sunulmaktadır. Çizgi filmde, Duck'ın istenilen yönde hareket ettirilmesi, Amerikan halkı üzerinde inşa edilen propagandanın bir yansıması olmaktadır. Duck'ın vatan sevgisi Amerikan bankasına gitmesiyle somutlaştırılmaktadır. Buna karşı olarak Duck'ın eğlence merkezine gitmesi somut durumu, düşmanlar ile iş birliği yapma ve vatana ihanet etme kavramları ile soyutlaştırılmaktadır. Nitekim, "müsriflik" Nazizm'in simgesi gamalı haç ile temsil edilmektedir. Amerikan propagandasında, Naziler "canavar" metaforu olarak gösterilerek, Amerikan halkının Nazilere karşı harekete geçmesi ve maaşlarını eğlence merkezlerinde harcamayarak tasarrufta bulunması istenmiştir. Böylece yapılan tasarruflar ile ABD ordusunun güçlendirmesi amaçlanmıştır. Diğer yandan ABD'nin önemle vurguladığı özgürlük kavramının da ABD ordusu ile somutlaştırdığı görülmektedir. Diktatörlük kavramı ile somutlaşan Nazilerin ise, Duck'ın tasarrufları

sayesinde yok edilebileceği ve özgürlüğün korunabileceği düşüncesi çizgi filmde inşa edilmeye çalışılmaktadır. Nazilerin savaşı kazanması durumunda kaosu geleceğine vurgu yapılmaktadır. Barış, soyut kavramı ABD ile; savaş soyut kavramı da Naziler ile birlikte somutlaştırılmaktadır.

Tablo 1: 43'ün Ruhu'nda Karşıtlıklar İçerisinde Soyuttan Somuta Eğretilmeli Yer Değiştirmeler

Somut Kavramlar	
ABD	Nazi Almanyası
Amerikan Ordusu	Nazi Ordusu
Amerikan Bankası	Eğlence Merkezi
Barış İşareti	Gamalı Haç
Soyut Kavramlar	
Tutum	Müsriflik
Barış	Savaş
Düzen	Kaos
Vatan Sevgisi	Kişisel Zevk
Güvenlik	Tehlike
Özgürlük	Diktatörlük
İyi	Kötü

4.2. "Nimbus Libéré" Çizgi Filminin Göstergibilimsel Analizi

Naziler, ABD tarafından çekilen 43'ün Ruhu adlı çizgi filme karşı, 1944 yılında Nimbus Libéré adlı çizgi filmi üretmiştir. Çizgi film, Vichy Fransası'nda halkın ABD propagandasının etkisinde isyan çıkarmalarını ve ülkedeki partizanlara destek vermelerini önlemeye yönelik olarak üretilmiştir. Nimbus Libéré, doğrudan Fransız halkına hitap ettiği için Fransızca olarak hazırlanmıştır. Çizgi filmde, Nazileri temsil eden herhangi bir yazılı veya görsel koda yer verilmemiştir. Buna karşın çizgi filmde inşa edilen karşıtlıklar üzerinden sürekli olarak Nazi Almanyası'na atıfta bulunulmuş ve Nazilerin Fransız halkının yegane dostu olduğuna vurgu yapılmıştır.

Nimbus Libéré çizgi filmi, Fransız bir ailenin sıradan bir gününü konu edinmektedir. Baba radyoyu açmaktadır (Resim 8). Radyoda Fransızca olarak konuşan kişi "Burası Londra, konuşan Fransız, Fransızlara konuşuyorum. Sabırlı olun, geliyoruz" şeklinde açıklamada bulunmaktadır (Resim 9). Çizgi filmde sunucunun Yahudi olduğu açıklanmaktadır. Ayrıca sunucunun mikrofonunda "Londra" şeklinde bir yazılı kod bulunmaktadır. Sunucunun kinetik göstergeler içerisinde yer alan jest ve beden dilinin çizgi film içerisinde telaşlı olduğuna işaret edilmektedir. Fransız aile sunucunun verdiği haber üzerine mutlu olmaktadır. Baba: "Tekrar biftek ve cipsimiz olacak, sabahları da kahvemiz", anne: "İngiliz sigaraları", çocuk: "Sıcak çikolata ve kruvasan" diyerek sevinmektedir.

Resim 7

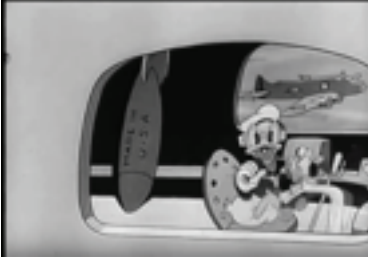
Resim 8

Resim 9

Müttefik Devletleri'nin uçak filosunun Fransa üzerinden geçtiği gösterilmektedir. Uçak filosunun pilotları, ABD'nin Walt Disney çizgi film karakterleri Donald Duck, Micky Mouse ve Temel Reis'tir. Çizgi filmdeki görsel ve sözel kodlardan uçak filosunun Donald Duck tarafından yönetildiği görülmektedir (Resim 10). Walt Disney karakterleri, Fransız ailenin evinin üstüne gelmiştir. Micky Mouse: "Burası Fransa değil mi?", Donald Duck: "Evet, bombala onları", Temel Reis: "Micky, Fransa'da daha iyi

İspanya'nın olduğu doğru mu?" şeklinde kendi aralarında konuşmaktadır. Bu arada radyo sunucusu Yahudi: "Geliyoruz, geliyoruz, geliyoruz" diye bağırılmaktadır. Fransız aile Müttefiklerin gelişine sevinmektedir (Resim 11). Walt Disney karakterleri Fransız ailenin evine bombayı gönderir. Bomba eve gönderilirken Duck gülmektedir. Bomba eve düşer ve ev havaya uçar. Evin üzerinde bir ölüm meleği belirir (Resim 12). Çizgi filmde Fransız ailenin öldüğü ölüm meleği ile gösterilmektedir. Son olarak radyo sunucusu Yahudi: Burası Londra. Fransız dostlarım, programımız bitti" diyerek konuşmasını gülerek sonlandırmaktadır.

Resim 10

Resim 11

Resim 12

Çizgi film içerisinde taraflar, Nazi Almanyası ve Müttefik Devletler olarak iki karşıt gruba ayrılmıştır. Çizgi film içerisinde gerek görsel gerekse sözel kodlar içerisinde Naziler üzerinden, dostluk, mutluluk, gerçeklik gibi olumlu metaforların inşa edilmeye çalışıldığı görülmektedir. Müttefik Devletleri'nin ise düşman, hüznün ve yalan gibi olumsuz karşıtlıklar üzerinden sunulduğu ortaya çıkmaktadır. Müttefik Devletleri'nin Yahudiler ile iş birliği yaptığı, Nazilerin ise yalnızca Vichy Fransası ile ortak hareket ederek Fransız halkının menfaatini gözetmediği vurgulanmaya çalışılmaktadır. Paris'te yaşamın huzurlu olduğu, buna karşın Londra'nın Yahudilerce ele geçirildiği ve kaos içerisinde bulunduğu anlatılmaktadır. Çizgi filmde tüm olumlu metafor ve kavramlar Nazi Almanyası ve Vichy Fransası üzerinde oluşturulurken, karşıt tüm olumsuz kavramlar ise Walt Disney karakterleri ve Yahudi sunucu özelinde Müttefik Devletleri'ne ve Yahudilere atfedilmiştir.

Çizgi film içerisinde yer alan Fransız aile, Müttefik saldırısını bekleyen ailenin metonimi olarak çizgi filmde yer bulmaktadır. Naziler, çıkarma hareketini isteyen Fransızları ağır bir şekilde çizgi filmde eleştirmektedir. Çizgi filmde Fransız aile özelinde Müttefik saldırısını bekleyen Fransız halkının, sözel kodlar içerisinde İngiliz sigarası, çikolata, biftek vb. için Müttefik Devletleri'nin ülkelerine saldırmasını istediği anlatılmaktadır. Londra'da Yahudi birinin konuşma yapması, Müttefik çıkartmasının Yahudilerin denetiminde yapılacağını göstermektedir.

Walt Disney karakterlerinin Donald Duck tarafından yönetilmesi ile doğrudan 43'ün Ruhü çizgi filmine göndermede bulunmaktadır. Walt Disney karakterleri, Müttefik Devletleri'nin bir metonimi olarak çizgi filmde yansıtılmıştır. 43'ün Ruhü'nda ana karakter olarak Donald Duck'ın kullanılması nedeniyle Nimbus Libéré'de de Donald Duck kullanılmıştır. Donald Duck, 43'ün Ruhü'ndakinin aksine olumsuz kinetik göstergeler içerisinde sunulmuştur. Donald Duck'ın jest ve beden dili kitleler üzerinde korkutucu bir izlenim bırakmaktadır. Çizgi filmde Donald Duck'ın emrindeki Müttefik Hava Filosu'nun Fransız halkını kurtarmaktan ziyade onları öldürmek için geleceği anlatılmaktadır. Filonun, Fransız ailenin evine bombayı atması ve akabinde evin havaya uçmasıyla Naziler, Fransız halkına Müttefik Devletleri'nin çıkarma hareketi ile birlikte başlarına gelebilecek olan muhtemel durumu aktarmaktadır. Evin havaya uçmasıyla gelen ölüm meleği çizgi filmde "ölüm" ve "korku" metaforlarının inşası için kullanılmıştır. Çizgi filmin genelinde Müttefik çıkartmasının yalnızca Fransızların ölümüne yol açacağı propaganda miti inşa edilmeye çalışılmıştır. Diğer yandan, Müttefiklerin tamamen Yahudilerin güdümünde hareket ettiği propaganda miti de inşa edilerek, Müttefikler ile birlikte Yahudilere karşı da nefret söylemi oluşturulmaktadır.

Tablo 2: “Nimbus Libéré”de Karşıtlıklar İçerisinde Soyuttan Somuta Eğretilmeli Yer Değiştirmeler

Somut Kavramlar	
Nazi Almanyası	Müttefik Devletler
Naziler	Donald Duck ve Disney Karakterleri
Vichy Fransası	Yahudiler
Paris	Londra
Soyut Kavramlar	
Dost	Düşman
Mutluluk	Hüzün
Gerçek	Yalan
Yaşam	Ölüm
İyi	Kötü

Sonuç

Çalışma kapsamında incelenen her iki çizgi filmde de tarafların birbirlerine karşı gerek görsel gerekse sözel kodlar içerisinde nefret söylemi inşa etmeye çalıştığı sonucuna ulaşılmıştır. ABD, Nazileri demokrasiyi tehdit eden tehlikeli bir düşman olarak göstererek, Nazilere yönelik nefret söylemi inşa etmeye çalışmıştır. Naziler ise, nefret söylemini Müttefik Devletleri'nin Yahudiler ile iş birliği içinde hareket ederek Fransız halkının ölümüne yol açtığı propagandası üzerinden yürütmüştür.

ABD, 43'ün Ruhü adlı çizgi filmde karşıtlıkları Amerikan Ordusu ve Nazi Ordusu olarak iki grup üzerinden oluşturmuştur. Çizgi filmde kullanılan sözel ve görsel kodlarda Amerikan Ordusu, barış, düzen, güvenlik gibi olumlu metaforlar üzerinden sunulurken; Nazi Ordusu ise kaos, savaş ve tehlike gibi olumsuz metaforlar üzerinden Amerikan halkına yansıtılmıştır. Çizgi film içerisindeki olumsuz tüm metaforlar Nazi Ordusu üzerinden somutlaştırılırken; olumlu tüm metaforlar ise Amerikan Ordusu üzerinden somutlaştırılmıştır. Walt Disney'in çizgi film karakterlerinden Donald Duck çizgi filmde ana karakter olarak kullanılmıştır. Duck'ın Amerikan halkının metonimi (temsili) olarak çizgi filmde yer almasıyla, Amerikan halkına doğrudan propaganda mesajının verilmesi amaçlanmıştır. Çizgi filmde, Duck'ın eğlence için ayırdığı parayı, ABD'nin savunma sanayisi için tasarruf etmesi istenmiştir. Çizgi filmdeki tüm görsel ve sözel kodlar bir bütün içerisinde değerlendirildiğinde; Nazilerin Amerikan halkının yapacakları tasarruflar ile yenilebileceğine yönelik propaganda mitinin inşa edilmeye çalışıldığı görülmüştür.

ABD yapımı 43'ün Ruhü adlı çizgi filme karşı Naziler tarafında çekilen Nimbus Libéré'de de ABD'ye yönelik karşı propaganda geliştirilmeye çalışılmıştır. Naziler, çizgi filmde Alman çizgi film karakterlerinden ziyade 43'ün Ruhü çizgi filminin ana karakteri Donald Duck'ı kullanmışlardır. Duck, 43'ün Ruhü'ndakinin aksine “düşman” ve “tehlike” metaforları üzerinde çizgi filmde yansıtılarak, olumsuz bir imaj üzerinden sunulmuştur. Naziler, dostluk, mutluluk, huzur gibi olumlu metaforlar olarak çizgi filmde gösterilirken, ABD, yalan, düşmanlık, tehdit gibi olumsuz metaforlar üzerinden izleyicilere yansıtılmıştır. Diğer yandan Nazilerin, Nazizm ideolojisinin temelini oluşturan Antisemitizm'i (Yahudi düşmanlığı) çizgi filmde sürekli olarak vurguladığı görülmüştür. Nitekim, Yahudi karşıtı oluşturulan nefret söyleminin Müttefik Devletleri'ne kaydırılması amaçlanmış, Müttefik Devletleri'nin Yahudiler ile işbirliği yaptığı iddia edilmiştir. Nimbus Libéré genelinde; Müttefik Devletleri'nin Yahudilerin güdümünde hareket ettiğine ve Fransız halkının aleyhine girişimlerde bulunduğuyla yönelik propaganda miti inşa edilmeye çalışıldığı görülmektedir.

Genel itibarıyla ABD oluşturulan olumlu ve olumsuz karşıtlıklar üzerinden planlanan Normandiya Çıkarması'nın gerekliliğini savunurken; Naziler çıkarma hareketinin Fransız halkına yalnızca ölüm ve yıkım getireceğine yönelik propaganda yürütmüştür.

Çalışma kapsamında 2. Dünya Savaşı'nda propaganda amaçlı çizgi filmlerin nasıl ve ne yönde kullanıldığı ortaya konulmaya çalışılmıştır. Çalışma alanda ilk olması bakımından önem taşımaktadır. Gelecek çalışmaların çizgi filmlerin güncel örnekler üzerinden propaganda disiplindeki rolünü ortaya koymasının alana önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Akarcılı, S. (2003). *İkinci Dünya Savaşında İletişim ve Propaganda*. Ankara: İmaj Yayınevi.
- Arpa, M. (2018). İş Güvenliğini Konu Alan Kamu Spotu Reklamlarında Korku Çekiciliği Kavramının Kullanılması, *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, Cilt 1, Sayı 2, 105-115.
- Caplan, J. (2017). *Hitler Almanyası 1933-1945*. (İ. Erman, Çev.). İstanbul: İnkılap Yayınları.
- Çakı, C. (2018a). Nazi Almanyası Etkisindeki İtalyan Sosyal Cumhuriyeti'nin Propaganda Posterleri Üzerine İnceleme. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 11 (2), 252-272.
- Çakı, C. (2018b). "Mitinglerin Propagandadaki Rolü: Nürnberg Mitingleri'ne Ait Fotoğrafların Gösterebilimsel Analizi", *Maltepe Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, 5 (1), 59-79.
- Çakı, C. ve Gülada, M. O. (2018). Vichy Fransası'nda İşgal Propagandası. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 7 (1), 53-80.
- Çakı, C., Karaburun Doğan, D. ve Yılmaz, N. (2018). "Horst-Wessel" Propaganda Marşı Üzerinden Nazizm İdeolojisinin İnşası, *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, Sayı 46, 89-110.
- Çakı, C., Zorlu, Y., Karaca, M. (2017). Türk Sinemasında Nazizm İdeolojisi: "Kırımlı" Filmi ve Gösterebilimsel Analizi. *Sosyoloji Konferansları - Istanbul Journal of Sociological Studies*. No: 56 (2017-2) / 65-93.
- Domenach, J. M. (2003). *Politika ve Propaganda*, (T. Yücel, Çev). 2. Basım. İstanbul: Varlık Yayınları.
- Eberle, H. ve Uhl, M. (2017). *Hitler Kitabı*. (M. Tüzel, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- Erol, E. G., Cerrahoğlu, N. & Çakı, C. (2017). Hitler Dönemi Eğitim Yapısındaki Otokrasinin Eleştirisi: Die Welle Filmi Üzerine Gösterebilimsel İnceleme, *IX. Uluslararası Eğitim Araştırmaları Kongresi*, Ordu, 1234-1249.
- Fiske, J. (2017). *İletişim Çalışmalarına Giriş*. (S. İrvan, Çev.). 5. Basım. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Gilbert, M. (2011). *Churchill*, (S. Sertabiboğlu, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- Guiraud, P. (2016). *Gösterebilim*. Çev., Mehmet Yalçın. 3. Baskı. Ankara: İmge Kitabevi.
- Hart, B. L. (2015). *İkinci Dünya Savaşı Tarihi*. (K. Bağrıaçık, Çev.). İstanbul: İş Bankası Yayınları.
- Jones, C. C. (1988). Class Tax to Mass Tax: The Role of Propaganda in The Expansion of The Income Tax during World War II. *Buff. L. Rev.*, 37, 685.
- Jowett, S. G. & O'donnell, V. (2014). *Propaganda & Persuasion*. USA: Sage.
- Karaca, M. ve Çakı, C. (2018). *İletişim ve Propaganda*, Konya: Eğitim Yayınevi.
- Kershaw, I. (2009). *Hitler, 1936-1945: Nemesis*. (2. Cilt), (Z. Biliz, Çev). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Kissenger, H. (2010). *Diplomasi*. (9. Baskı). (İ. H. Kurt, Çev.). İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Lévi-Strauss, C. (2013). *Mit ve Anlam*, (G. Y. Demir, Çev.). İstanbul: İthaki Yayınları.
- Lévi-Strauss, C. (2016). *İrk, Tarih ve Kültür*, (7. Basım). (H. Bayrı, R. Erdem, A. Oyacıoğlu, I. Ergüden, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları.
- Listverse (2018a). <https://listverse.com/2017/02/05/10-disney-propaganda-cartoons-from-world-war-ii/>, Erişim Tarihi: 15.07.2018.
- Listverse (2018b). <http://listverse.com/2017/09/13/top-10-pro-nazi-propaganda-cartoons-from-world-war-ii/>, Erişim Tarihi: 15.07.2018.
- Macksey, K. J. (2012). *İkinci Dünya Savaşı'nda Askeri Hatalar*. (M. T. Akad, Çev.). İstanbul: İş Bankası Kültür Yayınları.
- Mazower, M. (2014). *Hitler İmparatorluğu, İşgal Avrupa'sından Nazi Yönetimi*. (2. Baskı). (Y. Alogan, Çev.). İstanbul: Alfa Yayınları.
- McNab, C. (2015). *Hitler'in Ordusu, Nazi Savaş Makinesinin Tarihi, 1939-1945*, (O. Doğan, Çev.). İstanbul: Timaş Yayınları.

Öymen, O. (2014). *Bir Propaganda Silahı Olarak Basın*. İstanbul: Remzi Kitabevi.

Raiti, C. G. (2007). The Disappearance of Disney Animated Propaganda: A Globalization Perspective. *Animation*, 2(2), 153-169.

Rifat, M. (2013). *Açıklamalı Göstergibilim Sözlüğü: Kavramlar, Yöntemler, Kuramcılar, Okullar*. İstanbul:Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

Sığırcı, İ. (2016). *Göstergibilim Uygulamaları, Metinleri, Görselleri ve Olayları Okuma*.Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Tanyeri Mazıcı, E. ve Çakı, C. (2018). Adolf Hitler'in Korku Çekiciliği Bağlamında Kamu Spotu Reklamlarında Kullanımı. *Erciyas İletişim Dergisi*. 5 (3). 290-306.

Tekinalp, Ş. ve Uzun, R. (2013). *İletişim Araştırmaları ve Kuramları*. 4. Baskı. İstanbul: Derin Yayınları.